

Praktische Politieke Filosofie (PPP)

Aan: CDA - WI
tav. Pieter-Jan Dijkman
Buitenom 18 2500 GL Den Haag

cc: Stijn Steenbakkers,
inleider en lid Beraad Perspectief 2030

Geachte heer Dijkman, beste Pieter-Jan,

Op 13 februari hebben we in huize Groenberg (Oirschot) een goede interactieve CDA-bijeenkomst gehad over Zij aan zij. Bij ons was inleider Stijn Steenbakkers. Hij gaf een korte introductie op "Zij aan Zij": Het is belangrijk om na te denken over waar het CDA heen moet in de komende tijd. We moeten tijdig onze antwoorden formuleren op de uitdagingen die de toekomst van ons vraagt. Inhoudelijk zoomde Stijn in op de thema's 'het verdienvermogen van Nederland' en op 'brede welvaart'.

Hierna volgde een levendige discussie van anderhalf uur.

Helaas kon niet meer aan bod komen.

Samenvattend willen we op basis van deze Zij aan Zij bijeenkomst aan het Beraad graag het volgende onder de aandacht brengen ten behoeve van de definitieve versie:

Naar aanleiding van deze bijeenkomst willen we het volgende in de aandacht aanbevelen bij het Beraad Perspectief 2030 ten behoeve van de definitieve versie van "Zij aan Zij":

- Weg met het leenstelsel
- Meer verantwoordelijkheid voor permanente scholing bij werkgevers en werknemers
- **Voeg meetbare kwaliteit van het onderwijs toe als ambitie in "Zij aan zij"**
- **Minder inkomens onzekerheid**

De eerste punten zijn geadresseerd in de bestaande versie van Zij aan Zij.

Punt 3 is nieuw en zouden we graag terugzien in de definitieve tekst.

Punt 4 mag sterker worden aangezet want hierin zien we noodzaak voor de middellange en lange termijn.

We zien uit naar de definitieve tekst. We vertrouwen er op dat komend decennium hier vaak naar gekeken wordt bij het schrijven van verkiezingsprogramma's gebaseerd op onze christelijke politieke filosofie.

Met vriendelijke groet,

CDA Brabant werkgroep Praktische Politieke Filosofie

<i>Herbertine Buiting</i>	<i>Toine van Poppel</i>
<i>Wil van de Kruijs (adv)</i>	<i>Dorien Sijm</i>
<i>Elly Lammers</i>	<i>Anneke Sprong</i>
<i>Topy Mertens</i>	<i>Mia Sol (vz)</i>

Inleiding door Stijn Steenbakkers

Het is belangrijk om na te denken over waar het CDA heen moet in de komende tijd. We moeten tijdig onze antwoorden formuleren op de uitdagingen die de toekomst van ons vraagt. Inhoudelijk zoomde Stijn in op een tweetal thema's: op het verdienvermogen van Nederland en op brede welvaart.

Het verdienvermogen van Nederland

Het lijkt goed te gaan met Nederland en met Brabant. Tegelijkertijd is aandacht geboden voor het verdienvermogen van ons land op de langere termijn. Er zijn diverse redenen om daarover bezorgd te zijn. Factoren die hieraan ten grondslag liggen zijn: de vergijzing, de afwezigheid van natuurlijke hulpbronnen (ook de eindigheid van gaswinning), het negatieve imago van grote ondernemers, en het uitblijven van echte nieuwe sleutel-technologieën. Vergeleken met andere landen investeren we te weinig publiek geld in onderzoek en ontwikkeling. Aan de uitgavenkant signaleerde Stijn een tweetal autonoom groeiende uitgaven, te weten aan de zorg en aan het milieu.

De vraag werd voorgelegd: "Wie gaat dat geld opbrengen?"

Brede Welvaart

Het gemiddeld besteedbaar inkomen is hoog, en we hebben een hoog Bruto Nationaal Product. Als antwoord op de vraag waarom er dan toch zoveel protesten plaatsvonden het afgelopen jaar, formuleerde hij een drietal onzekerheden:

- **Wonen:**
het is moeilijk - met name voor starters - om aan een huis te komen.
- **Zorg:**
mensen vragen zich af of ze nog voldoende zorg kunnen krijgen tegen de tijd dat ze die zelf nodig hebben (en die particulier niet beschikbaar is en niet betaalbaar is).
- **Inkomenszekerheid op de lange termijn:**
Een te flexibele arbeidsmarkt leidt tot onzekerheid over het inkomen.
Goed betaalde mbo-opgeleide vakmensen maken zich zorgen over robots die hun werk overnemen.

De vraag werd voorgelegd: "Kan de overheid, kan het CDA, zekerheden teruggeven?"

Weergave van de discussie

Onzekerheden

Hoe erg is onzekerheid? Dat is wel erg wanneer het betekent dat je geen vangnet hebt als het mis gaat. Onzekerheid wordt toegelicht als de angst dat je de vrijheid kwijtraakt je eigen leven te regisseren. Het CDA wil nieuwe vormen van zekerheid bieden.

Kán al die onzekerheid door de overheid worden opgelost? Het voorbeeld wordt genoemd dat veel ouders hun beklag doen wanneer hun kinderen naar een lager niveau worden verwezen dan verwacht.

Betwijfeld wordt of kinderen minder weerbaar zijn voor de toekomst wanneer ze uitsluitend met zekerheden opgroeien. Weerbaarheid en gebrek aan weerbaarheid zitten niet alleen in opvoeding, maar ook in hedendaagse vanzelfsprekendheden - breder in de samenleving. Algemeen wordt gedeeld dat er vroeger naast rechten ook duidelijk plichten bestonden en die laatste zijn nu soms wel erg naar de achtergrond verdwenen. De overheid is terughoudend om mensen te wijzen op hun plichten.

Mensen van verschillende generaties lijken onzekerheid verschillend te ervaren of ze ervaren andere onzekerheden. Onzekerheden kunnen ontstaan door klimaatverandering (dreiging door opwarming van de aarde) of door een onbetrouwbare overheid. Ouderen zien dat jongeren gewend en verwend zijn door het huidige welvaartsniveau. Veel hebben en/of menen veel 'te zijn' betekent dat je ook veel kunt verliezen. Naar aanleiding van de vraag van een van de deelnemers of onzekerheid alleen in Nederland speelt of ook elders, reageert Stijn met de opmerking dat juist in de Westerse wereld het fenomeen "fear of falling" bestaat.

Veel jongeren lijken daarentegen minder onzekerheid te beleven dan veel ouderen hen toedichten. Omdat ze opgroeien (vanaf 2008) met onzekerheden in zoveel sectoren en domeinen (bankensector, economie, 'losse' banen, zeespiegelstijging, afnemende diversiteit, etc) is er tijdens de opvoeding ook alw "gewenning" ontstaan. Hun wereld is van jongs af aan een onbegrensde wereld met internet en sociale media (zonder begrenzings in plaats en tijd).

Arbeidsmarkt

1 miljoen mensen staan buiten de arbeidsmarkt.

Hoe zijn deze mensen uit hun uitkeringssituatie te halen? Stijn constateert dat miljoenen worden uitgegeven aan schoonmaken. Mensen schamen zich kennelijk om schoon te maken. Dat zou niet zo moeten zijn. Kan de basisbaan bij een uitkering de oplossing zijn? Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat sommige lager opgeleide mensen met jonge kinderen die verplicht erbij moeten gaan werken daarmee overvraagd worden.

De arbeidsmarkt heeft veel vacatures met name in de techniek (54000 vacatures in de Brainportregio). Werkgevers zijn niet genegen een vast contract aan te bieden. De overheid kan partijen regionaal verbinden: een triple helix overleg (overheid bedrijfsleven en kennisinstellingen) kan leiden tot gezamenlijke verantwoordelijkheid waar ook individuele werkenden beter van worden. Naast een nieuwe te definiëren vorm van deeltijd-ww zijn er ook meer vaste banen nodig.

Werkgevers, overheid en het CDA dienen als allerhoogste prioriteit bijscholen te hebben. Technologie gaat iedereen raken in zijn werk- en in zijn privé-domein en dat is hooguit een kwestie van tijd. Stijn geeft in dit verband het voorbeeld van het bedrijf Flos: hier worden hendels gemaakt en dat blijkt 2x zo snel te kunnen met behulp van google-glass. Met dit voorbeeld wordt het punt gemaakt dat niet op voorhand te bedenken is welke groepen de technische ontwikkelingen wel of niet kunnen bijhouden. Evenmin valt op voorhand te definiëren type werk simpel gehouden moet worden voor lager opgeleiden.

Onderschreven wordt dat we maakindustrie moeten behouden in Nederland en wel om minder conjunctuurschommelingen te hebben.

Levenslang jezelf blijven ontwikkelen gebeurt nu te weinig - zowel bij ambtenaren als in bedrijven.

Onderwijs

Permanente scholing moet in de tijd van de baas gebeuren. De vraag blijft min of meer in de lucht hangen wie gaat over de richting van de bijscholing of omscholing. Biedt de (om)scholing, de nieuw opgedane kennis, garantie op behoud van werk? Hoe groot is de vrijheid van de werknemer om in de tijd van de baas te kiezen voor scholing waarin de werkgever zelf geen baan heeft. Verder: ook al staat in de CAO dat mensen recht hebben op scholing betekent dat nog niet dat die scholing gedaan wordt: dat vraagt tijd van medewerkers (die bv in de zorg al te druk bezet zijn) en het vraagt assertiviteit. Er is ook gemis aan de rol van het maatschappelijk middenveld inzake het onderwijsveld.

Duidelijke bezorgdheid is er over de kwaliteit van het onderwijs.

Onderwijs is erg belangrijk voor het CDA. Volgens internationale vergelijkingen gaat de kwaliteit van het onderwijs bij ons achteruit (lezen en rekenen). Een toenemend aantal leraren staat onbevoegd voor de klas. In Zij aan Zij staat hierover niets terwijl juist in het onderwijs de basis gelegd wordt voor alle toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van onze jeugd.

Het verzoek is om dit expliciet als punt op te nemen in 'Zij aan Zij'.

Collectieve zorguitgaven

Discussie was er naar aanleiding van de opmerking van Stijn dat Nederland meer dan enig ander land de zorg voor ouderen, het schoonmaken thuis, en de dagbesteding van ouderen heeft gecollectiviseerd. Nu wordt zo'n 100 miljard uitgegeven aan zorg. Is dat houdbaar voor de toekomst? Willen we dat dat 150 miljard wordt?

We hebben niet voldoende mensen om de toenemende zorgvraag in te vullen. Bovendien zou een dergelijke ontwikkeling als een koekoeksjong werken op andere collectieve uitgaven bv aan onderwijs, veiligheid en justitie. Hier kan innovatie een deel van de oplossing zijn. Ook meer zelfzorg en meer mantelzorg door zonen en door dochters bieden delen van de oplossing.

De vraag wordt gesteld: hoe leg je uit dat er geen geld is voor het poetsen bij oma, maar dat er wel veel geld naar prestigeprojecten gaat en andere overheidsuitgaven?

Als CDA moeten we het grotere verhaal erbij vertellen.

Kenniseconomie en agrarische sector

Aandacht wordt gevraagd voor de agrarische sector. Die kunnen we en mogen we als CDA niet laten vallen. De agrarische sector heeft in ons land een hoog niveau. Na de fase van uitkoopregelingen mag de sector niet in de steek gelaten worden: het innovatievermogen en het kennisniveau mogen niet gaan dalen. De kenniseconomie geldt bij uitstek voor de agrarische sector en dat moeten we zo willen houden.

Sociale cohesie

Het sociale vangnet ligt in de gemeenschap, in de samenleving.

De vraag wordt gesteld of we naar een kleinere overheid gaan als we meer samenleving bepleiten en meer 'teruggeven' aan de maatschappij om op te lossen. Stijn reageert met een neen: hij gelooft in andere vormen van sociale contracten die in onderlinge samenhang de problemen helpen oplossen.

De overheid belooft een gedeelte op te lossen en de rest moeten de maatschappelijke partners doen. Daarbij moeten wellicht ook de hoge verwachtingen van hetgeen de overheid doet (financiert en regelt) worden bijgesteld. Uit de praktijk wordt toegelicht dat thuiszorgmedewerkers vaak aan hun cliënten moeten vertellen dat de middelen worden teruggeschroefd. Mensen worden aan hun lot over gelaten. Sluiten van de bejaardenhuizen heeft tot gevolg dat zeer kwetsbare ouderen nergens heen kunnen. Na een ziekenhuisopname is er niet meer voldoende passende opvang, zorg en aandacht. De vraag wordt gesteld of hier niet sprake is van onjuiste beleidskeuze waar het CDA op terug moet komen. De verbinding moet terugkomen. Stijn: dat kan een overheid niet leveren: dat moet uit de gemeenschap komen. Opgemerkt wordt dat de overheid wel moet uitstralen dat wij als gemeenschap voor elkaar willen en kunnen zorgen. Dat hoeft niet eens met een perspectief, maar dat kunnen wij in kleine kring alvast gaan doen. We moeten durven toegeven dat we als CDA ook dingen niet goed hebben gedaan. Stijn: jazer, maar dan wel met een positief verhaal erbij. Iedereen snakt naar perspectief. Weinig mensen plannen op de lange termijn. De lange termijn raakt uit zicht door de dagelijkse problemen. De media doen vaak mee aan het 'hijgerige'.

Het leenstelsel.

Het leenstelsel moet weg en dat wil het CDA gelukkig ook. Het is heel moeilijk als je een huis wilt kopen met een studieschuld aan de start op de arbeidsmarkt.

Het leenstelsel op zichzelf zorgt voor veel onzekerheid. Toegelicht wordt dat het leenstelsel oorspronkelijk een egaliserende regeling was omdat studenten met veel nevenactiviteiten - op kosten van de staat - de hogere banen kregen. Nu lijkt het leenstelsel eerder remmend te werken - zeker voor kinderen van laagopgeleide ouders. Als je ouders je niet financieel en niet moreel kunnen steunen tijdens je studententijd dan is het een behoorlijke "onzekerheid" om te gaan studeren en de arbeidsmarkt op te komen met een diploma plus een enorme studieschuld.

Volgens Stijn hebben nergens anders gezinnen zoveel schulden als in Nederland. Daar staat tegenover dat we in Nederland een enorm gespaard vermogen aan pensioenen hebben staan. Hij is erop tegen om jonge mensen te stimuleren om schulden aan te gaan. Wat voor de economie (de huishoudkunde) van de staat geldt dat geldt ook achter ieders voordeur. De leencapaciteit van individuele burgers moet eerder omlaag dan omhoog. Een koophuis aangaan met zoveel geleend geld als het huis aan waarde heeft is niet verstandig.

Wat onze nationale economie betreft bepleit onze CDA-er Pieter Omtzigt om de balans te verkorten.

Voor onderwerpen als wonen, ruimtelijke ordening en immigratie ontbrak het aan voldoende tijd.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van deze bijeenkomst willen we het volgende in de aandacht aanbevelen bij het Beraad Perspectief 2030 ten behoeve van de definitieve versie van "Zij aan Zij":

- Weg met het leenstelsel, *inderdaad, evenals ook reeds verwoord in Zij aan Zij:*
- Meer verantwoordelijkheid voor permanente scholing bij werkgevers en werknemers
- **Voeg handhaven van meetbare kwaliteit van het onderwijs toe als ambitie in "Zij aan zij" naar internationale maatstaven (pisa score) bij de top (...?) horen wat betreft lees- en rekenvaardigheden**
- **Minder inkomens onzekerheid** (deeltijd-ww, meer vaste banen, andere nieuwe vormen)